

Šifra učenca:

Državni izpitni center

REDNI ROK

3.

obdobje

Sreda, 5. maj 2010 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki: Učenec prinese modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik. Preizkusu je priložena barvna priloga. Učenec dobi en obrazec za točkovanje.

NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA

ob koncu 3. obdobja

NAVODILA UČENCU

Natančno preberi ta navodila.

Prilepi kodo oziroma vpiši svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na obrazec za točkovanje.

Piši čitljivo. Če se zmotiš, napačni odgovor prečrtaj in pravilega napiši na novo. Ne uporablaj korekturnih sredstev.

Pisanje z navadnim svinčnikom ni dovoljeno.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič (0) točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, temveč začni reševati naslednjo.

K nerešeni nalogi se vrni kasneje. Na koncu svoje odgovore še enkrat preveri.

Zaupaj vase in v svoje zmožnosti.

Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 24 strani, od tega 2 prazni.

Prazna stran

UVOD V ZGODOVINO

1. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

»V Rimu živeči menih Dioniz Eksigvus leta 525 na novo izračuna datum Kristusovega rojstva. Kristus naj bi se rodil leta 754 po rimskem štetju.«

(Vir: Gea, december 2008.)

a) V katerem stoletju je menih Dioniz izračunal leto Kristusovega rojstva?

Odgovor napiši na črto.

b) V katerem stoletju po našem štetju let naj bi se rodil Kristus?

Odgovor napiši na črto.

	2
--	---

PRAZGODOVINA

2. naloga

Na kateri celini se je razvil človek? Odgovor pojasni ob podatkih, ki jih dobiš na zemljevidu 1 na barvni prilogi.

Odgovor napiši na črto.

	1
--	---

STARI VEK

3. naloga

Oglej si sliko 1, preberi besedilo in reši nalogo.

Slika 1: Glinasta tablica iz Uruka

(Vir: G. Jean, Pisava spomin človeštva, Mejniki, DZS, Ljubljana 1994.)

Slika 1 kaže enega najstarejših zapisov v zgodovini človeštva. Tablice iz Uruka so v glavnem sezname vreč z žitom, popisi glav živine, gospodarski računi. Druge tablice govorijo o organiziranosti sumerske družbe in o njihovi veri in običajih.

a) Kako se imenuje najstarejša pisava v zgodovini človeštva?

Odgovor napiši na črto.

b) Pojasni en razlog, ki je vplival na nastanek pisave.

Odgovor napiši na črti.

4. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

»Atlas je v grški mitologiji eden Titanov druge generacije. Pooseblja značajsko lastnost vztrajnosti. Atlas naj bi Titane vodil v uporabi proti Zevsu, zaradi česar je bil kaznovan s tem, da je moral na ramenih nositi nebo. Po drugi zgodbi pa naj bi mu bilo zaupano varovanje stebrov, ki so držala nebo in zemljo narazen. Po verovanju Grkov je Atlas bog, ki je človeštvo naučil astronomskih znanj, ki jih potrebujejo mornarji, pa tudi navadni kmetje, pri svojem delu.«

(Vir: <http://www.theoi.com/Titan/TitanAtlas.html>)

a) Zakaj je moral Atlas na svojih ramenih nositi nebo?

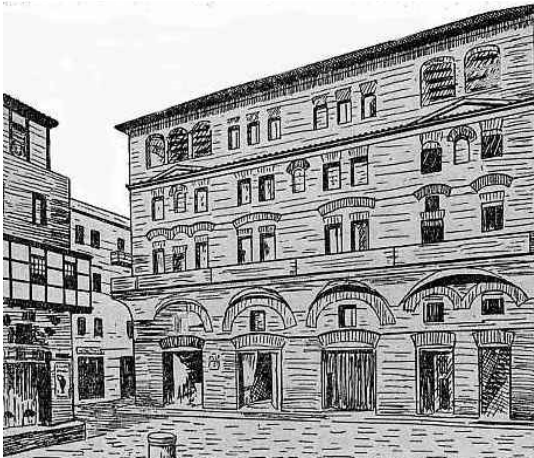
Odgovor napiši na črto.

b) Sklepaj, zakaj se za knjigo zemljevidov danes uporablja ime atlas.

Odgovor napiši na črti.

5. naloga

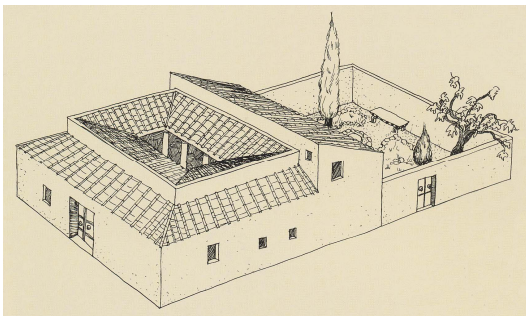
Oglej si sliki 2 in 3 in preberi opis slike 2 ter reši nalogo.

Slika 2: Blokova mestna četrt v Rimu

(Vir: <http://aragon.lehoulme.free.fr/IMG/jpg/insula.jpg>)

V blokovski mestni četrti, kjer so živeli reveži, so bile stavbe nagnete tesno skupaj, stropi in ostrešje so bili leseni.

Slika 3: Vila

(Vir: E. Kocuvan, Rimljan sem – Romanus sum, DZS, Ljubljana 1994.)

- a) S primerjavo slik 2 in 3 poišči eno težavo, s katero se bogatim Rimljanom, ki so živeli v vilah, ni bilo treba ubadati, medtem ko so se reveži morali.

Odgovor napiši na črto.

- b) Revnejši prebivalci Rima, ki so živeli v blokkih, niso smeli doma kuhati. Pojasni, zakaj.

Odgovor napiši na črto.

SREDNJI VEK

6. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

»Najbrž je svoje prispevalo poslabšanje podnebja, viharne poplavne plime na obali Severnega morja, občasna prenaseljenost posameznih območij. Bogati jug je po plenu hlepeče Germane zelo privlačil.«

(Vir: Kronika človeštva, MK, Ljubljana 1996.)

a) Katero državo »na jugu« so plenili Germani od 4. stoletja dalje?

Odgovor napiši na črto.

b) Navedi en vzrok, ki je privedel do preseljevanja ljudstev v 4. stoletju.

Odgovor napiši na črto.

c) Poišči en skupni vzrok, ki je sprožil opisano preseljevanje v 4. stoletju in povzroča tudi sodobna priseljevanja v Evropo.

Odgovor napiši na črti.

7. naloga

Oglej si sliko 1 na barvni prilogi in reši nalogo.

- a) Navedi vsebino freske, ki jo vidiš na sliki 1 na barvni prilogi.

Odgovor napiši na črto.

- b) Razloži, kaj lahko zgodovinarjem pove zgodovinski vir, kakor ga prikazuje slika 1 na barvni prilogi.

Odgovor napiši na črto.

- c) Sklepaj, zakaj so v srednjem veku na cerkvenih stenah raje upodabljali slike kakor pisali besede.

Odgovor napiši na črto.

8. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

»Kolonizacija je proces naseljevanja ljudi. Kolonisti so se v začetku naseljevali na gospodarsko in podnebno ugodnejša območja v ravninskih, dolinskih in gričevnatih predelih; šele kasnejša kolonizacija, v 13. in 14. stoletju, je zajela gorat, težje dostopen in gospodarsko manj privlačen svet.«

(Vir: J. Cvirn idr., Ilustrirana zgodovina Slovencev, MK, Ljubljana 1999.)

Kaj na podlagi besedila sklepaš o gibanju števila prebivalstva v obdobju poznega srednjega veka?

Odgovor napiši na črto.

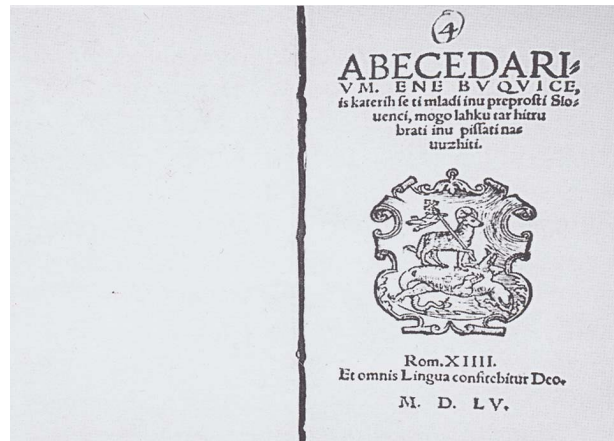
NOVI VEK IN NOVEJŠA ZGODOVINA

9. naloga

Oglej si sliki 4 in 5 in reši nalogo.

Slika 4

Slika 5

(Vir: M. Žvanut, P. Vodopivec, Vzpon meščanstva, Zgodovina za 7. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 1997.)

- a) Primož Trubar je kot najvidnejši reformator postavil temelje slovenskega knjižnega jezika. Napiši, kateri sta bili njegovi prvi in temeljni knjigi.

Odgovor napiši na črti.

- b) Leta 1584 je Jurij Dalmatin prevedel Biblijo v slovenski jezik. Razloži, kaj je ta prevod dokazal glede izrazne moči slovenskega jezika.

Odgovor napiši na črto.

- c) Razloži, zakaj se je razvoj slovenskega knjižnega jezika začel s knjigami verske vsebine.

Odgovor napiši na črto.

10. naloga

a) Kaj je bilo geslo kmečkih upornikov v vseslovenskem kmečkem uporu leta 1515?

Odgovor napiši na črto.

Preberi besedilo in odgovori na vprašanja.

»Presvetli cesar! Mi ubogi ljudje /.../, ki smo sedaj vsi skupaj zbrani v Konjicah, in vsa zveza od Kranjske do Ptuja, dajemo Vašemu cesarskemu veličanstvu na znanje, kakšna velika krivica in obremenitev nam je povsod od naših višjih storjena bila.«

(Iz pritožbe kmetov cesarju Maksimilijanu maja 1515)

(Vir: J. Cvirn idr., Koraki v času, Novi vek, Zgodovina za 7. razred osemletke, DZS, Ljubljana 2000.)

b) Oceni verjetnost, da bi cesar upošteval zgoraj zapisane pritožbe kmečkih upornikov. Svoj odgovor utemelji.

Odgovor napiši na črto.

c) Danes se ob storjenih krivicah obrnemo na sodišče. Razloži, zakaj so se kmetje iz gornjega vira obrnili naravnost na cesarja.

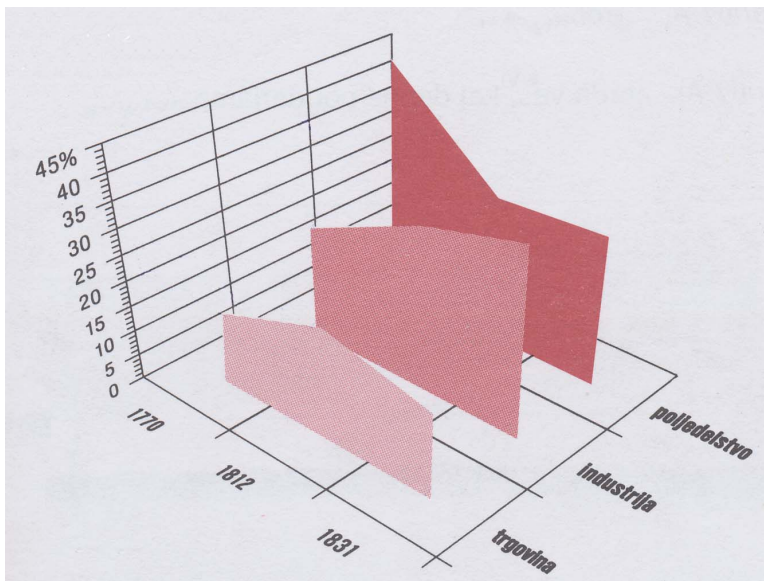
Odgovor napiši na črto.

11. naloga

a) Med spodaj zapisanimi izumi obkroži črko pred simbolom industrijske revolucije.

- A lokomotiva
- B ladijski vijak
- C parni stroj
- D telegraf

b) Oglej si graf 1 in odgovori na vprašanje.

Graf 1: Delež prebivalstva, zaposlenega v trgovini, v industriji in v poljedelstvu
(Vir: M. Rode, Koraki v času, Novi vek, Delovni zvezek za 8. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2004.)

Ugotovi, iz katerega stanu so večinoma prihajali industrijski delavci do leta 1812. Svojo ugotovitev utemelji ob grafu 1.

Odgovor napiši na črti.

12. naloga

Oglej si razpredelnico 1 in reši nalogo.

ABSOLUTIZEM	RAZSVETLJENI ABSOLUTIZEM
Kralj – absolutni vladar	Kralj – prvi služabnik svoje države
Razkošen dvor	Dvor
Vladar odloča o veri svojih podložnikov	Svoboda veroizpovedi
Ostre, hude kazni	Omilitev kazenskega sistema
Podložništvo in tlaka	Omilitev tlake ali odprava podložništva

Razpredelnica 1

(Vir: J. Cvirn idr., Koraki v času, Novi vek, DZS, Ljubljana 2000.)

- a) V drugi polovici 18. stoletja sta v habsburški monarhiji vladala Marija Terezija in Jožef II. Poimenuj njun način vladanja.

Odgovor napiši na črto.

- b) Zapiši eno prednost, ki kaže, da je bil način vladanja Marije Terezije in Jožefa II. tudi v korist ljudstva.

Odgovor napiši na črto.

13. naloga

a) V kateri evropski državi so konec 18. stoletja kot prvi uzakonili človekove pravice?

Odgovor napiši na črto.

Preberi odlomek iz Deklaracije o pravicah človeka in državljana in odgovori na vprašanja.

2. člen: Cilj vsakega združevanja je ohranitev naravnih in nezastarljivih človekovih pravic. Te pravice so svoboda, lastnina, varnost in upor proti zatiranju.

3. člen: Načelo suverenosti izhaja predvsem iz naroda. Nobeno telo, noben posameznik ne sme izvrševati oblasti, ki ne izhaja neposredno iz naroda.

(Vir: M. Žvanut, P. Vodopivec, Vzpon meščanstva, Modrijan, Ljubljana 2001.)

b) Kakšen način vladanja zagovarja Deklaracija o pravicah človeka in državljana v 3. členu?

Odgovor napiši na črto.

c) Zakaj se je avtorjem Deklaracije zdelo pomembno, med temeljne človekove pravice zapisati tudi pravico človeka do upora proti zatiranju?

Odgovor napiši na črto.

14. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

»/.../ 2. da se izda postava, da imajo cesarsko kraljevi uradniki brez odloga slovensko pisati.
3. da se ima ves slovenski narod zediniti v eno kronovino.«

Zahteve tabora v Šempasu, 1868

(Vir: Prirejeno po: M. Rode, Koraki v času, Novi vek, Delovni zvezek za 8. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2004.)

a) Kako se imenuje množično politično gibanje Slovencev v drugi polovici 19. stoletja?

Odgovor napiši na črto.

b) Slovenci so živeli razdeljeni med različne dežele. Zakaj so si prizadevali doseči združitev dežel v eno kronovino?

Odgovor napiši na črto.

c) »Leta 1988 je bilo na Kongresnem trgu veliko zborovanje proti sojenju obtoženim (afera JBTZ) pred vojaškim sodiščem, ki je v Ljubljani potekalo v srbskem jeziku.«

(Vir: Povzeto po: E. Dolenc idr., 20. stoletje, DZS, Ljubljana 2002.)

Ugotovi podobnost med zahtevami, ki so jih protestniki izrazili na zborovanju leta 1868, in motivom za protest iz leta 1988.

Odgovor napiši na črto.

SODOBNA ZGODOVINA

15. naloga

Preberi besedilo na sliki 6 in si oglej sliki 6 in 7 ter reši nalogo.

Slika 6: Domoljubna razglednica prikazuje vladarja Franca Jožefa, h kateremu pristopa slovenski narod, z verzi Simona Gregorčiča, med leti 1914 in 1918

(Vir: B. Nešović, J. Prunk, 20. stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, DZS, Ljubljana 1993.)

Slika 7: Slovenec trga napis »Nemška Avstrija« in stoji na celovškem zmaju

(Vir: M. Rode, 20. stoletje, Delovni zvezek za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2003.)

a) Kateri vojaški spopad je potekal v času, ko je nastala razglednica na sliki 6?

Odgovor napiši na črto.

- b) Kakšen je bil odnos Slovencev do vladarja in države, v kateri so živeli v času nastanka razglednice na sliki 6?

Odgovor napiši na črto.

- c) Ob primerjavi slik 6 in 7 ugotovi, kako se je odnos Slovencev do Avstro-Ogrske spremenil.

Odgovor napiši na črti.

	3
--	---

16. naloga

Oglej si zemljevid 2 na barvni prilogi in reši nalogo.

- a) Katera velika srednjeevropska država je ob koncu prve svetovne vojne izginila z zemljevida?

Odgovor napiši na črto.

- b) Ob zemljevidu 2 na barvni prilogi ugotovi vzrok za razpad velike srednjeevropske države, ki je izginila z zemljevida po koncu prve svetovne vojne.

Odgovor napiši na črto.

- c) Razmisli in navedi en možni razlog za množično selitev prebivalcev Evrope po koncu prve svetovne vojne.

Odgovor napiši na črti.

	3
--	---

17. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

Predplebiscitni letak iz leta 1920:

Pet plebiscitnih zapovedi za Slovence

2. Ne zabavljaj po nemarnem na Jugoslavijo, ki te je odrešila!
4. Spoštuj svoj materin jezik, da boš na svoji zemlji svoj gospod, ne pa nemški hlapec!
5. Ne ubijaj sebe in svojih potomcev z glasovanjem za Nemce!
7. Ne daj si ukrasti slovenske koroške zemlje!
9. Ne želi Celovca, ker pride sam k nam!

(Vir: B. Nešović, J. Prunk, 20. stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, DZS, Ljubljana 1993.)

Slovenska deklaracija SLS, 31. december 1932

1. Slovenski narod je danes razdeljen in razkosan na štiri države. /.../
2. Glavnemu delu slovenskega naroda, ki živi v Jugoslaviji, je postavljena naloga, da na tem idealu (združitvi vseh Slovencev v eni državi, op. a.) neprestano dela do končne ustvaritve.
3. Iz teh razlogov si mora slovenski narod v jugoslovanski državi priboriti tak samostojen položaj, ki bo neprestano služil kot privlačna sila za vse ostale dele naroda, živeče v drugih državah. /.../

(Vir: E. Dolenc, A. Gabrič, Zgodovina 4, Učbenik za 4. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana 2002.)

a) Za katero priložnost je bil napisan letak iz leta 1920?

Odgovor napiši na črto.

b) Kakšen je bil načrt Slovenske ljudske stranke glede politične prihodnosti vseh Slovencev?

Odgovor napiši na črto.

c) Primerjaj 2. točko predplebiscitnega letaka in 3. točko slovenske deklaracije SLS. Ugotovi, ali so se pričakovanja glede položaja Slovencev v Jugoslaviji izražena v letaku, uresničila. Svojo ugotovitev utemelji.

Odgovor napiši na črti.

18. naloga

Oglej si karikaturu na sliki 8, preberi besedilo in reši nalogo.

Slika 8: Zanka se zateguje

(Vir: A. N. Kern idr., Naše stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 1998.)

Na teheranski konferenci so sklenili:

- da se bo zavezniška invazija čez Rokavski preliv začela junija 1944,
- da jo bodo podprli še z izkrcanjem v južni Franciji in s sovjetsko ofenzivo na vzhodni fronti,
- da je najnevarnejši nasprotnik Nemčija in da jo je treba premagati prej kot Japonsko,
- da bo Sovjetska zveza po porazu Nemčije napadla Japonsko.

(Vir: A. N. Kern idr., Naše stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 1998.)

a) Zapiši, katere države zategujejo Hitlerjev vrat na karikaturi na sliki 8.

Odgovor napiši na črte.

b) Opiši, kaj je hotel povedati avtor karikature na sliki 8.

Odgovor napiši na črto.

c) Primerjaj karikaturu na sliki 8 in besedilo. Ugotovi, katere ustanovne članice trojnega pakta vira ne omenjata, in zakaj.

Odgovor napiši na črto.

19. naloga

Oglej si karikaturu na sliki 9 in reši nalogo.

Slika 9: Hladna vojna

(Vir: A. N. Kern idr., Naše stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 1998.)

a) Kateri sta bili vodilni sili hladne vojne?

Odgovor napiši na črti.

b) Kaj je karikaturist hotel poudariti s simbolom dolarja ter srpa in kladiva na karikaturi na sliki 9?

Odgovor napiši na črti.

c) Kateri od obeh simbolov na karikaturi na sliki 9 se je v naslednjih desetletjih izkazal za odločilnega pri končanju hladne vojne? Odgovor utemelji.

Odgovor napiši na črti.

20. naloga

Oglej si sliki 10 in 11 in reši nalogo.

Slika 10: Razstavna polica okoli leta 1960: pralni prašek Radion (pere sam), sušilci za lase, kozmetika

(Vir: A. N. Kern idr., Naše stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 1998.)

Slika 11: Sodobna potrošnica z 20. stoletja

(Vir: A. Gabič idr., Koraki v času, 20. stoletje, Zgodovina za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke, DZS, Ljubljana 2002.)

a) Kaj označuje izraz potrošništvo?

Odgovor napiši na črto.

b) Na črto napiši eno dobro stran potrošništva.

c) Razmisli in utemelji, zakaj se potrošništvo ni razvilo v prvih dveh desetletjih po drugi svetovni vojni.

Odgovor napiši na črti.

	3
--	---

SKUPAJ TOČK:

	50
--	----

Prazna stran